

מר ברנרד מרכוס
יו"ר בינלאומי

ד"ר ג'ורג' שולץ
יו"ר של כבוד

פרופ' גרהרד קספר
יו"ר המועצה הבינלאומית

מר אמיר אלשטיין
יו"ר הוועד המנהל

מר יוחנן פלסטר
נשיא

המועצה הבינלאומית

השופט רוזלי סילברמן אבלה, קנדה
ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב
פרופ' ורנון בוגדנו, בריטניה
השופט דורית ביניש, ישראל
השופט סטיבן ברייר, ארה"ב
ד"ר איימי גוטמן, ארה"ב
ד"ר ג'וזף ג'וספה, גרמניה
השופט דליה דורנר, ישראל
פרופ' רונלד דיאלס, ארה"ב
השגיר צ'ארלס היל, ארה"ב
פרופ' משה הלברטל, ישראל
לורד ג'ורג' ווינגפולד, בריטניה
פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב
פרופ' רונרד מונקין, ארה"ב
פרופ' כריסטופר מרקסיס, גרמניה
השופט אברהם סופר, ארה"ב
מר ברט ספנס, ארה"ב
פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב
פרופ' גבריאלה שלו, ישראל
השופט מאיר שמגר, ישראל

חברי הוועד המנהל

פרופ' יפה זילברשץ
מר שאוקי ח'טיב
מר סלי מדיור
מר אבינועם נאור
עוזר אבי פישר
מר אביעד פרידמן
ד"ר מיכל צור
פרופ' זאב צחור
מר יוסי קוצ'יק
מר עימאד תלחמי

סגני נשיא המכון

פרופ' מרדכי קרמיצר, מחקר
פרופ' ידידיה צ' שטרן, מחקר
ד"ר ישי ג'סי' פרס, אסטרטגיה

מייסד

ד"ר אריק כרמון

עמיתים בכירים

אלוף (מיל') עמיחי אילון
פרופ' חנוך דגן
פרופ' מומי דהן
פרופ' תמר הרמן
פרופ' שחר ליפשיץ
פרופ' יותם מרגלית
פרופ' יובל פלדמן
פרופ' גדעון רהט
פרופ' יובל שני

6 ביוני, 2016

לכבוד
ח"כ ניסן סלומינסקי

יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט
כנסת ישראל

הנדון: הצעת חוק חובת גילוי לגבי מי שנתמך על ידי ישות מדינית זרה (תיקון) (הגברת השקיפות לגבי נתמך שעיקר מימונו מתרומות של ישויות מדיניות זרות), התשע"ו-2015

לקראת הדיון המתוכנן ליום 7.6.16, ברצוננו להדגיש מספר נקודות בעקבות הדיון שהתנהל בשבוע שעבר, ובהמשך לחוות הדעת העיקרית אותה העברנו לקראת אותו דיון.

באשר לתכלית החוק

1. אנו מדגישים שוב שלמרות שהצעת החוק מתהדרת במונח "שקיפות" אין בה ולו נימוק אחד מה הפער או הצורך בשקיפות שלא קיימת בחוק הקיים, והנימוק היחיד בה הוא שהכוונה היא "להגביר את השקיפות בפעילותן של עמותות וחברות לתועלת הציבור שעיקר מימונן מתרומות של ישויות מדיניות זרות". "חוק הגברת השקיפות" נועד "להגביר שקיפות". מדובר בהנמקה מביכה, בלשון המעטה, באשר ל"תכלית החוק המוצע והצורך בו". זאת, על רקע העובדה הידועה שמזה כארבע שנים עמותה חייבת ממילא בחובת גילוי מוגברת (שקיפות היתה קיימת עוד קודם לכן) באשר לתמיכה מישות מדינית זרה לפי חוק. דו"חות לפי חוק זה מוגשים בארבעה רבעונים ודיווח על תרומות כאלה גלוי לכל באתרי האינטרנט של העמותות. גם בדיון שהתקיים בשבוע שעבר, לא שמענו מנציגת משרד המשפטים ולו בדל של נימוק, למעט טענה אחת כי בדיווח לפי החוק הקיים לא ניתן לדעת האם התרומה מישות מדינית זרה מהווה את עיקר ההכנסה של העמותה. אם כן, אנו מציעים כחלופה פוגענית הרבה פחות מהמוצע בחוק הנוכחי – להוסיף לדו"ח הקיים לרשם העמותות, דיווח האם סך התרומות של ישויות מדיניות זרות עובר את מחצית מקורות המימון של העמותה. בכך יהיה לכסות על הפער היחיד, מבחינת שקיפות, בין המצב הקיים ובין המצב לפי החוק. לעומת זאת, ינוטרלו מהחוק כל האלמנטים שנועדו לבסס דה-לגיטימציה והשתקה של ארגוני זכויות אדם. התעקשות על נוסח החוק הקיים, תחשוף כי לא שקיפות עומדת מאחורי תכלית החוק המוצג בטייטה, אלא ניסיון להתעמר ולפגוע בפעילות ארגוני החברה האזרחית, להעמידם אל הקיר ולתייגם כ"סוכנים זרים" שאינם נאמנים למדינה.

2. בנוסף, ההצמדות לטענה כאילו החוק מתקיים במנותק מהנסיבות הציבוריות של קמפיינים לרדיפת ארגוני זכויות אדם, במנותק מדברים שנאמרים על ידי חברי כנסת

שיזמו גרסאות קודמות שלו, של שרת המשפטים, ודברים שנאמרים **בדיון בהצעת חוק זו עצמה** היא פשוט מגוחכת. הרי רק אדם מנותק מהשיח הציבורי, לפחות בשש השנים האחרונות, יכול שלא להבין את המסר שעומד מאחורי התיוג והדרישות השונות בחוק, שלא כמסר של דה לגיטימציה כלפיהם. חוק הוא יצור שחי בסביבה ותלוי נסיבות, ואינו יכול להיות מוצג כאלמנט בודד הנמצא בתוך בועה. רק כך ניתן לבחון את תכליתו האמיתית. נציין כי גם נציגת משרד המשפטים, אף שהתעקשה שאין שום חוסר לגיטימיות בתרומות ממדינות זרות, אמרה לאחר מכן כי הצעת החוק באה **"מתוך תפיסה שאם עיקר המימון בא ממדינה זרה אזי יכול להיות מאד שיש פוטנציאל, שיש השפעה של אותן תרומות על המסרים שמעבירה אותה עמותה"**. האין בכך כדי לחשוף את המסר מאחורי הצעת החוק, כאילו העמותות הן למעשה שליחים/שתולים פוטנציאליים של מדינות זרות? של אינטרסים זרים? שום התחמקות לא יכולה להסוות את המסר הזה.

טענות כאילו מדובר בהשוואה לחוק האמריקאי

בישיבה הקודמת נטען כי קיים חוק אמריקאי דומה בעיקרו לחוק המוצע, וכן כי ב-2015 נכנס תיקון דומה לתקנון בית הנבחרים האמריקאי. טענה זו חסרת שחר.

3. החוק האמריקאי ("חוק סוכן זר"), בו נתלים לעיתים מציעי נוסחי החקיקה (בטיוטה, ולא במקרה, לא מאוזכר שום חוק דומה בעולם המערבי), אינו עושה את האבחנה בין תרומות פרטיות ובין תרומות מדינתיות. ישנם הבדלים נוספים בין החוק המוצע בטיוטה ובין החוק האמריקאי, שעניינם באופי המחויבות של הנתמך ל"ישות הזרה" – בחוק האמריקאי נתפסים מקרים בהם הישות הזרה ממש מכוונת או מנהלת בכל דרך אחרת את פעילותו של הגוף הנתמך.

4. באשר לתיקון שבוצע ב-2015 לתקנון בית הנבחרים האמריקאי: גם כאן מדובר באמירה לא מדויקת, לכל הפחות. בתקנון האמריקאי, במסגרת גילוי נאות שמבצע נציג עמותה בכתב בטרם הופעתו בועדה בקונגרס, עליו להצהיר על מענקים או תרומות שקיבל מהממשל הפדרלי, או ממדינות זרות שהן רלוונטיות לדיון.

“(C)”

“The disclosure referred to in subdivision (B) shall include—

“(i)

“the amount and source of each Federal grant (or subgrant thereof) or contract (or subcontract thereof) related to the subject matter of the hearing; and

“(ii)

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

“the amount and country of origin of any payment or contract related to the subject matter of the hearing originating with a foreign government.

מובן שבמסגרת כללי גילוי נאות, ראוי לדרוש מנציג ארגון, שמגיע לדיון בו למדינה זרה יש עניין ספציפי (למשל – דיון בכנסת בשאלת השואה הארמנית אליה מגיע נציג של עמותה הממומנת מתקציב מדינת תורכיה) גילוי נאות בנוגע לכך. החוק המוצע כאן עושה דבר שונה ומבקש גילוי נאות על כספים שקיבלה העמותה **כאשר המדינה התורמת אינה רלוונטית בדיון**. מעבר לכך, תמוה כי הכנסת לא דורשת – באותה מידה שדורש סעיף התקנון האמריקאי – שקיפות באשר לתקציבים שמקבלת עמותה ממדינת ישראל.

בכבוד רב,

ד"ר עמיר פוקוס, עו"ד

המכון הישראלי לדמוקרטיה

פרופ' מרדכי קרמניצר

סגן נשיא למחקר

המכון הישראלי לדמוקרטיה